

CONSIDERAȚII DESPRE TRECEREA INSTITUȚIILOR JURIDICE DIN SĂLAJ SUB ADMINISTRAȚIE ROMÂNEASCĂ ÎN ANUL 1919

Daniel - Victor SĂBĂCEAG

Abstract: *The present study brings into discussion, on the basis of the information found in the documents for the preservation and administration of the Sălaj National Archives, the taking over of the administration in Sălaj County, especially the passage of the legal institutions under the respective Romanian administration, the Zalău Tribunal, the Courts in Zalău, Șimleu Silvaniei, Cehu Silvaniei, Jibou, Tășnad, Crasna and Zalău Prosecutor's Office.*

The material presents the difficulties in which the Romanian administration has been installed in Sălaj, the attitude and the mood of those involved in this process, the role and contribution of the lawyers in Sălaj: Gheorghe Pop, Vasile Gyurko, Alexandru Aciu, Coriolan Meseșian, Ioan Ember, Cornel Centea, Virgil Barbulovici, Virgil Mureșan, Petru Vaida in taking over the courts and the natural integration of Sălaj in Great Romania.

Keywords: *Great Union, Governing Council, Sălaj, justice, lawyers, judicature, court, oath of loyalty*

În acțiunile concrete de preluare a instituțiilor de stat maghiare și de organizare a celor românești, un rol deosebit l-au avut prefectii județeni, numiți de Consiliul Dirigent și avocații români de pe aceste meleaguri, care și-au lăsat cancelariile și veniturile mari pentru a intra în administrație și magistratură. Ei au fost cei care au organizat administrația și justiția românească, desăvârșind astfel Unirea Românilor, în epoca premergătoare hotărârilor Conferinței de Pace. Astfel că nu va fi nicio surpriză să-i întâlnim implicați direct în impunerea justiției românești în Transilvania. Practic, procedura era aceeași la aproape toate instanțele, conducătorii fiind somați să depună jurământul de credință față de Regele Ferdinand I și Statul Român, ori să predea conducerea.

În studiul de față ne propunem să evocăm câteva aspecte referitoare la trecerea instituțiilor juridice din Sălaj sub administrație românească, lăsând „documentele să vorbească” și, în același timp, să aducem în atenția publicului numele avocaților implicați, dintre care amintim pe: Dr. Gheorghe Pop¹, Dr. Vasile Gyurko², Dr. Alexandru

¹ Dr. Gheorghe Pop de Oarța (1865-1933) - avocat, președinte al Consiliului Național Român Comitatens, primul prefect român din istoria Sălajului, organizatorul administrației românești din Sălaj, președinte al organizațiilor județene ale P.N.R. și P.N.Ț., decan al baroului din Zalău, președinte al Camerei de Agricultură Sălaj, președinte al Consiliului Județean Sălaj etc.

² Dr. Vasile Gyurko (1867-1930) - avocat, membru al Astrei - despărțământul Jibou, jurisconsult la banca „Sălăjana” din Jibou, președinte al Consiliului Național Român cercual Jibou, delegat al românilor din Cercul electoral Dioșod la Adunarea Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918, deputat al circumscripției Jibou în primul Parlament al României Mari, președinte al Tribunalului din Zalău (1919-1927), a contribuit la preluarea și organizarea justiției din Sălaj.

Aciu³, Dr. Coriolan Meseșian⁴, Dr. Cornel Centea⁵, Dr. Ioan Ember⁶, Dr. Virgil Barbulovici⁷, Dr. Virgil Mureșan⁸, Dr. Petru Vaida⁹, ce se cuvin a fi rememorați cu respect și recunoștință.

Prin apelul „Către Națiunea Română din Transilvania, Banat și Țara-Ungurească”, lansat după memorabila Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918 de către Consiliul Dirigent, ca urmare a decretării Unirii cu Vechiul Regat, se anunța că „pentru conducerea mai departe a afacerilor națiunii, Adunarea Națională a instituit un Mare Sfat Național, iar acesta, în ziua de 2 Decembrie a.c. (19 Noiembrie) a ales pentru guvernarea provizorie a țării un Consiliu Diriguitor”¹⁰.

Astfel, în Consiliul Dirigent, ca șef la resortul Justiție a fost numit Dr. Aurel Lazăr, avocat în Oradea iar ca secretar general al resortului a fost numit în ședința Consiliului Dirigent din 5 februarie 1919, Dr. Alexandru Marta, care își va ocupa postul începând cu 1 martie¹¹. Până atunci a funcționat ca avocat, fiind apoi consilier la Curtea de Apel din Seghedin. A fost un neînfricat luptător național, iar mai târziu a ajuns în funcțiile de prim-președinte al Curții de Apel Oradea și al Curții de Apel Timișoara. Dr. Ioan P. Papp, în lucrarea „Instaurarea justiției românești în Ardeal”, îi face un profil excepțional, considerând că el a avut rolul cel mai important în organizarea justiției românești din Transilvania¹².

³ Dr. Alexandru Aciu (1875-1954) - avocat, director al Băncii „Silvania” din Șimleu Silvaniei, participă la constituirea C.N.R. și G.N.R. cercuale Șimleu Silvaniei, delegat al Cercului electoral Șimleu Silvaniei la Adunarea Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918, membru în Marele Sfat Național, arestat și luat ostatec de autoritățile militare maghiare, prim-pretor al plasei Șimleu, deputat, senator, președinte al organizației județene P.N.Ț., prefect al Sălajului (1928-1931), a condus *Gazeta de Duminică* (1925-1937), notar public etc.

⁴ Dr. Coriolan Meseșian (1873-1932) - a studiat Dreptul la Universitatea din Cluj unde obține diploma de „doctor în drepturi” la 7 ianuarie 1898 și cea de avocat în Târgu Mureș la 25 noiembrie 1899, secretar al despărțământului Șimleu al Astrei, se implică în viața cultural-națională românească din Șimleu, vicepreședinte al C.N.R. Șimleu Silvaniei și comandant al G.N.R. alături de Alexandru Aciu, arestat și luat ostatec de autoritățile militare maghiare, judecător șef la Judecătoria de Ocol Șimleu Silvaniei (15 iunie 1919 - august 1932), consilier la Curtea de Apel (15 februarie 1920).

⁵ Dr. Cornel Centea (1881 -) - născut în localitatea Biușa în familia preotului memorandist Andrei Centea, a studiat la Universitatea din Cluj, Facultatea de Drept și Științe Politice, a obținut titlul de doctor în Științe juridice la 13 octombrie 1906, în 21 ianuarie 1910 trecea „censura” de avocat în Târgu Mureș, avocat în Cehu Silvaniei, participă la constituirea C.N.R. și G.N.R. din comunele Sălsig și Mânău, judecător șef la Judecătoria de Ocol Zalău, consilier la Curtea de Apel, primar al Zalăului (1938).

⁶ Dr. Ioan Ember - s-a născut la 25 aprilie 1880 în comuna Giurtelecu Hododului, e singurul magistrat român din Sălaj care a îndeplinit funcția de judecător înainte de trecerea instituțiilor juridice sub administrație românească, judecător șef la Judecătoria de Ocol Cehu Silvaniei, prim-președinte al Tribunalului Sălaj, consilier la Curtea de Apel din Oradea.

⁷ Dr. Virgil Barbulovici - subjude pensionat, numit șef judecător la Judecătoria de Ocol Crasna în 24 mai 1919.

⁸ Dr. Virgil Mureșan (1878 -) - avocat, s-a născut la 16 septembrie 1878 în comuna Giumelciș (Plopiș), a studiat la Gimnaziul din Beiuș, apoi Dreptul la Universitatea din Cluj unde obține diploma de „doctor în drepturi” la 18 iunie 1909 și „censura” de avocat în Târgu Mureș la 30 noiembrie 1912, prim-pretor în Târgu Mureș (15 februarie 1919), judecător la Tribunalul Târgu Mureș (8 martie 1919), șef judecător la Judecătoria de Ocol Tășnad (14 august 1919), consilier la Curtea de Apel (13 februarie 1920).

⁹ Dr. Petru Vaida - avocat, prim-procuror la Procuratura din Zalău.

¹⁰ *Gazeta Oficială* publicată de Consiliul Dirigent al Transilvaniei, Banatului și ținuturilor românești din Ungaria, nr 1, 1/14 Decembrie 1918, Sibiu, p. 1.

¹¹ Ioan P. Papp, *Instaurarea justiției românești în Ardeal*, „Transilvania”, Sibiu, 1945, anul 76, nr. 1-2, p. 4, vezi și Gheorghe Iancu, *Justiție românească în Transilvania (1919)*, Ed. Ecumenica Press, Cluj-Napoca, 2006, p. 26.

¹² „Acest om mic de statură, ager și vioi, de o cultură Juridică superioară și vastă, cu o voință de fier neînduplecabilă, de concepții înalte și largi, Român intransigent și mare patriot, deplin cunoscător al organizației judecătorești cu enorma mulțime de norme juridice ale ei, caracter pur, integru și dârz, cu o putere de muncă excepțională, s-a pus imediat la lucru, recrutându-și colaboratorii săi, și procedând urgent la preluarea instanțelor și organizarea Justiției românești în Transilvania, realizarea cărora este meritul acestui distins magistrat de înalte concepții, care a fost maestrul și conducătorul nostru al tuturor Juriștilor români de aici de pe acele vremuri, [...] Dr. Marta a fost apoi spiritus rector al conducerii centrale a resortului Justiției, cu mare autoritate, respectat de șeful resortului, de întreg Consiliul Dirigent, de toată magistratura și de serviciile Justiției, pentru știința, energia, hotărârea sa și pentru puritanismul său impunător[...]”.

În primul număr al Gazetei Oficiale, sub semnătura șefului de resort de la Codificare și fost judecător la tribunalul Cluj, Dr. Emil Hațieganu apărea un „Apel” prin care toți funcționarii români de la judecătorii, tribunale și tablele regești, precum și acei avocați, auditori militari, care voiesc a trece în serviciul justiției, erau invitați să se anunțe în scris, ori prin telefon, șefului resortului de justiție, pentru a putea întocmi tabloul funcționarilor români de la Justiție¹³.

Primul decret dat de Consiliul Dirigent Român din Sibiu în 24 ianuarie 1919 se referea la „funcționarea în mod provizoriu a serviciilor publice, aplicarea legilor, despre funcționari și întrebuintărea limbilor”¹⁴. Acesta prevedea, în art. II, că toți funcționarii numiți sau aleși de orice categorie rămân în funcțiile lor. Din considerații de serviciu și îndeosebi, din punct de vedere a liniștii publice însă, orice funcționar, judecător, notar public, poate fi pus în disponibilitate, eventual pensionat din oficiu. În art. III se prevedea că limba oficială în serviciile publice este cea română.

Pe baza acestui decret al Consiliului Dirigent, Resortul Justiției a dat, în cursul lunii februarie 1919, Ordonanța nr. 121 referitoare la judecători, avocați și notari publici¹⁵, prin care se spunea între altele că organele judiciare, magistrații, procurorii, avocații și notarii publici etc vor depune un nou jurământ oficios sau declarație solemnă de credință Regelui Ferdinand și Statului Român. Acei care nu vor depune imediat jurământul ori declarația solemnă își vor pierde oficiul, precum și dreptul la pensie, iar avocații, notarii publici etc., nu vor mai putea funcționa în această calitate.

De asemenea, prin „Decretul nr. IV pentru satorirea unor denumiri românești în Administrație și Justiție”¹⁶ din 7 februarie 1919, semnat de Iuliu Maniu, președintele Consiliului Dirigent și șeful Resortului de Interne și Dr. Aurel Lazăr, șeful Resortului de Justiție, în scopul de a fixa în mod unitar unele denumiri în limba română din legile și normele de până acum, a decretat la art. 1 [...] c) în justiție: în loc de judecătoria cercuală (járásbiróság) judecătoria de ocol, cu indicarea reședinței puse la nominativ; tribunalul se va indica de asemenea cu numirea reședinței în care se afla, d. e. tribunalul Cluj, tribunalul Bistrița; în loc de tabla regească curtea de apel, în loc de curie, curtea de cassatie și justiție, în loc de jude cercual judecător de ocol, în loc de jude la tabla resp. curie consilier la curtea de apel resp. casație; judecătorii cu un nume colectiv se vor numi magistrați (magistratura).

După adoptarea Ordonanței 121, printr-un Ordin circular din 8 februarie 1919, semnat de Aurel Lazăr, adresat judecătorilor șefi, se expliciau prevederile Ordonanței și se dădeau îndrumări detaliate cu privire la procedura de urmat în procesul de preluare a judecătoriiilor: „Vă rog ca fără amânare să convocați pe toți judecătorii, notarii și funcționarii subalterni ai judecătoriiilor, în ședință veți comunica celor prezenți preluarea oficiului... Veți accentua, în special de la început că scopul și dorința Consiliului Dirigent sunt ca trecerea justiției sub imperiu român să se înfăptuiască pe lângă respectarea libertăților naționale, fără orîșice jignire a intereselor publicului ce caută ajutorul justiției și fără deteriorarea decorului oficios și a independenței morale și materiale a corpului judecătoresc, a funcționarilor justiției și a corpului avocaților”¹⁷.

Astfel, într-o primă etapă, prin Ordonanța 121, s-a extins jurisdicția statului român asupra instanțelor judiciare din cele 15 județe cuprinse în circumscripția Curților de Apel Cluj și Târgu Mureș, aflate în acel moment sub controlul Consiliului Dirigent. În urma campaniei armatei române din lunile aprilie - mai 1919 au trecut sub autoritatea statului român și județele

¹³ *Gazeta Oficială*, nr. 1, 1/14 decembrie 1918, p. 1.

¹⁴ *Idem*, nr. 6, 14/27 ianuarie 1919, pp. 25-26.

¹⁵ *Idem*, nr. 11, 22 februarie 1919, pp. 12-13.

¹⁶ *Gazeta Oficială a județului Sălaj*, Zalău, anul I, nr. 1, 3/16 mai 1919, p. 2.

¹⁷ Gheorghe Iancu, *op. cit.*, p. 27.

Arad, Bihor, Sătmar, Sălaj și Ugocia, iar prin Ordonanța Resortului de Justiție nr. 1200 din 18 iunie 1919 referitoare la forurile justițiare din teritoriul nou eliberat, s-a decis ca jurisdicția Curții de Apel Debrețin asupra teritoriului aparținând Tribunalului Sighetul Marmației, Satu Mare și Zalău și jurisdicția Curiei ungare, forul judiciar suprem din țară, asupra tuturor teritoriilor amintite înceta. Tribunalele și judecătoriile din județele menționate se subordonau Curții de Apel Oradea¹⁸.

Prin decretul Consiliului Dirigent - Resortul Afacerilor Interne din 27 martie 1919 și semnat de dr. Iuliu Maniu se arată că „se numește pe ziua de 1 aprilie 1919 de prefect a județului Sălaj pe dl. dr. George Pop și-l investește cu toate puterile determinate de lege”²⁰. Pentru a putea proceda la preluarea și apoi la instalarea administrației românești în Sălaj, noul prefect a făcut propuneri de persoane care ar putea să ocupe posturi de conducere în noua administrație. După cum rezultă din procesul-verbal de preluare din 25 aprilie 1919 a Prefecturii județului Sălaj, aceasta a fost preluată de către prefectul dr. George Pop și căpitanul Valeriu Vlaicu. În aceeași zi, era numit ca subprefect dr. Octavian Felecan, iar ca prim-pretor în plasa Cehu Silvaniei a fost numit dr. Alexandru Pop, care au și depus jurământul de credință²¹.

Pentru preluarea instanțelor din Sălaj a fost desemnat, conform documentelor studiate, prefectul județului Sălaj, dr. George Pop. În data de 8 mai 1919, prefectul îl invita pe Medgyessy Géza, ca pe substitut (persoană care înlocuiește temporar pe titularul unei funcții - n.n.) președinte al tribunalului, să se prezinte în biroul său pentru depunerea jurământului²², după

Gheorghe Pop¹⁹

care prefectul raporta Resortului de Justiție din cadrul Consiliului Dirigent următoarele: „La Tribunalul din Zalău au depus jurământul Medgyessi Géza președinte de senat, judecătorii Gyenge Mihály, Dr. George Janovics, Dr. Szilágyi Lajos, Kőszeghi Géza, Dr. Horváth József, Kapeller Zoltán, notari la tribunal Dr. Bodor József și Balta Zoltán; la judecătoria de ocol Benke János. Președintele tribunalului și un jude sunt încă refugiați. Au depus jurământul la tribunal toți oficianții de manipulare și toți servitorii. Au denegat jurământul judecătorii de la tribunal Sebes Lajos, Csics Ákos și de la judecătoria de ocol Unger Géza și Dr. Sati János. În același raport prefectul anunța că „judecătoriile din provincie acum se organizează” și că „Dr. Horváth József și Kőszeghi Géza, judecători la tribunal sunt transferați la Cluj”²³.

Un alt raport al prefectului adresat Consiliului Dirigent la data de 9 mai 1919 surprinde situația județului Sălaj și propunerile de persoane care să ocupe posturi în administrația județeană: „După preluarea puterii în județul Sălaj cu dislocarea jandarmeriei am restabilit liniștea în județ. Inteligența noastră și țărani deținuți sau încarcerați mare parte s-au reîntors la casele lor, însă câteva persoane remarcabile și marcante până azi încă nu au sosit acasă. Această împrejurare e cauza, că pe toate liniile pînă azi nu ne-am putut organiza având a aștepta perioadă îndepărtată... Sunt câteva posturi [...] pentru domnii internați”²⁴. Astfel, referitor la instanțele din Sălaj, în același raport prefectul îl propunea pe dr. Vasiliu Gyurko de conducător judecător la Judecătoria Jibou, de juriconsult județean îl propunea pe dr. Ioan Ghețe, avocat în Zalău, cu observarea că dacă Alexandru Țiple, jude de tablă în Cluj, nu va fi transferat de președinte la Tribunalul din Zalău, ulterior îl va propune de președinte pentru Tribunalul din

¹⁸ *Gazeta Oficială a județului Sălaj*, nr. 16, 8 august 1919, p. 57.

¹⁹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Sălaj (în continuare S.J.A.N. Sălaj), *Colecția foto a SJAN Sălaj, Cultură*.

²⁰ *Gazeta Oficială a județului Sălaj*, nr.1 din 3/16 mai 1919, p. 1.

²¹ S.J.A.N. Sălaj, *fond Prefectura județului Sălaj, Prefect-administrativ*, dosar II-26/1919, f. 1.

²² *Idem*, dosar II-69/1919, f. 1.

²³ *Ibidem*, f. 3.

²⁴ *Idem*, dosar II-82/1919, f. 1.

Zalău. În același raport, prefectul afirma că „judecătorii de la Tribunal 4-5 vor să depună jurământul, și că și ceilalți se vor supune mai târziu”²⁵, iar separat propunea Resortului de Justiție ca pentru posturile de conducători la judecătorii să fie numiți: dr. Vasiliu Gyurko, avocat în Jibou de conducător judecător la Judecătoria de ocol din plasă; dr. Ioan Ember, judecător în Cehu Silvaniei de judecător conducător la Judecătoria de ocol din Cehu Silvaniei; dr. Virgil Mureșian, avocat de judecător conducător la Judecătoria de ocol Tășnad și pe dr. Petru Vaida, avocat, de procuror pe lângă Tribunalul din Zalău”. La același raport erau anexate chestionarele domnilor Vasiliu Gyurko și Petru Vaida²⁶.

Prin raportul înregistrat la nr. 80-1919 pref. trimis Consiliului Dirigent, Resortul Justiție, prefectul Dr. Gheorghe Pop raporta: „La tribunalul și judecătoria din Zalău, afară de patru juzi, nu sunt aplicați să depună jurământul ci numai declarația următoare √. Rog aviz telegrafic, ce ținută să ocup față de ei!”²⁷. Șeful Resortului de Justiție, Dr. Aurel Lazăr îi răspundea categoric din Oradea printr-o telegramă datată în 13 mai 1919: „Pretindem jurământul prescris, nu putem ceda până ce nu capeți ord., în special de la tribunal apoi la fiecare judecătorie câți juzi au depus jurământul și să-mi comunicați și numele lor. Aurel Lazăr, șeful resortului de justiție”²⁸.

Dintr-un alt raport din 17 mai 1919 al președintelui Tribunalului Zalău, Medgyessy Géza, redactat în limba maghiară și trimis prefectului județului Sălaj, ca răspuns la solicitarea scrisă a prefectului nr. 69/1919 din 8 mai 1919, aflăm că personalul Tribunalului Zalău a depus jurământul de fidelitate în cadrul ședinței generale din 14 mai, următorii: „Judecătorii: Medgyessy Géza, Gyenge Mihály, Dr. Horváth József, Kapeller Zoltán, Dr. Janovits György Ernő, Dr. Szilágyi Lajos, Kőszeghi Géza, Benke János, judecător de ocol; Dr. Bodor József și Balta Zoltán - notari; Varga Ferencz - director general; Cservenyák Gyula, László Gyula, Varga Ferencz - directori de cabinet; Sóos Károly, Váradi Sándor, Baczó Ferencz - cancelariști. Lugossy Károly - condicar funciar; Csvary Lajos - director; Szekér Ferenc, Szathmáry Béla, Kerékgyártó Ferencz, Liptay Elek - cancelariști la judecătoria de ocol; Kaizer Károly - servitor la tribunal; Hieronimusz Gáspár și Takács Gyula - servitori la judecătoria de ocol, respectiv Mihály Margit, Zsiga Ilona, d-na Varga Ferencz, Seres Jolán - diurniști la tribunal; Kaizer Sándor și Molnár István - diurniști la judecătoria de ocol”, iar în data de 16 mai „au mai depus jurământul de fidelitate: Hireczke József și Magyarai Sándor - servitori la tribunal. [...] Din cadrul personalului tribunalului și judecătoriei de ocol au declarat că refuză depunerea jurământului: Sebe Lajos și Csics Ákos, Unger Géza - judecători la tribunal, respectiv judecătorul de ocol Sati János. [...]”²⁹. În finalul raportului, președintele Medgyessy Géza îl informa pe prefect că: „procuratura consideră că nu sunt îndreptățiți să cer depunerea jurământului de fidelitate de la personalul procuraturii, deoarece este vorba - în cazul de față - de un jurământ de fidelitate față de regele României și Consiliul Dirigent, de subordonarea unui alt stat și, prin urmare, se consideră că doar un exponent al clasei dominante, și anume dl. prefect, este îndreptățit să pretindă depunerea jurământului de fidelitate de la personalul procuraturii, o instituție paralelă cu tribunalul și nu subordonată acestuia”³⁰. La 30 mai 1919, prefectul județului Sălaj, dr. Gheorghe Pop, raporta Consiliului Dirigent, Resortul Justiției că Tribunalul și Judecătoria de ocol din Zalău și-a început activitatea, după ce opt judecători, la tribunal șapte, la judecătoria de ocol unul și toți oficanții au depus jurământul. Mai menționa că: „Medgyessy Géza, președintele de senat și Gyenge Mihály, judecător la tribunal au depus jurământul de fidelitate în mâinile mele”³¹ și

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*, f. 3.

²⁷ *Idem*, dosar II-80/1919, f. 1.

²⁸ *Ibidem*, f. 2.

²⁹ *Idem*, dosar II-69/1919, f. 2.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Idem*, dosar II-210/1919, f. 6.

solicita ca Mihály Gyenge să fie înaintat la rangul de jude de (tablă) Curte de Apel, în clasa a VI-a de plată, având serviciu de 30 de ani. Deasemenea, propunea: la judecătoria de ocol din Crasna de judecător-conducător pe Virgil Barbolovici, subjude pensionat, pentru judecătoria din Tășnad pe Virgil Mureșan, judecător la Judecătoria de ocol din Târgul-Mureșului și ruga să fie transferat la Tășnad, iar la Procuratura din Zalău anunța că procurorul dr. Petru Vaida și-a început activitatea și propunea să fie „împărțit” în clasa a VI-a de plată. Odată cu raportul erau înaintate și două anexe: A. despre depunerea respectiv denegarea jurământului și B. chestionarul procurorului dr. Petru Vaida³².

Din raportul prim-procurorului dr. Petru Vaida de la Tribunalul Zalău, datat în 14 august 1919 și înaintat Comitetului Administrativ al județului Sălaj, aflăm că: „în lipsă de altă persoană potrivită, am preluat interimar agendele ministerului public de la Tribunalul Zalău la insistența domnului prefect al județului Sălaj, dr. Gheorghe Pop în 22 mai 1919”³³. Iată cum e descrisă preluarea instituției: „în 23 mai dimineața, conform procesului verbal început, încă sub nr. 7/816/1919 pres. sușternut la resortul de justiție m-am prezentat la localul procuraturii, unde, în prezența domnilor dr. Ioan Gheție, jurisconsult județean și Corneliu Sima secretar județean, am încunoștințat pe primprocurorul Baroty Zoltan și pe procurorul Jenes Gabor, că în calitate de procuror nou la Tribunalul Zalău, în urma împuternicirii primită de la prefectul județean, încredințatul Consiliului Dirigent, am venit

Parchetul Zalău³³

să preiau conducerea oficiului procuraturii cu toate actele, avutul în numerar, articolele de preț, arhiva, biblioteca, uneltele economice, industriale și mobilierul întreg pe lângă inventar, avizându-i totodată că la rămânerea lor în oficiu o condiție principală depunerea jurământului de fidelitate, și că denegarea jurământului, „ipso facto” (prin chiar acest fapt, înțeles de la sine, implicit - n.n.) pierderea oficiului și a dreptului de pensie. La aceasta numiții procurori în 28 mai a.c. și-au oferit serviciile prin scripta sușternută, de mine tot sub nr. de sus la șeful resortului de justiție, din nou rugând dilatarea (amânarea - n.n.) jurământului până la pacea definitivă. Ca să nu rămână lucrurile oficioase îngrămădite, la propunerea domnului Prefect, i-am lăsat în oficiu, sperând, că vor depune jurământul. După venirea domnului prefect de la Sibiu, la 21 iulie a.c. ne mai primind respirul dorit de ei, în 22 iulie au părăsit oficiul”³⁴.

Mai departe, în același raport, Petru Vaida prezintă situația găsită în instituție și la închiisoarea centrală din Zalău, lipsa funcționarilor care să știe citi și scrie românește, situația posturilor vacante și că dintre: „strajameșterii și vigiliile vechi numai Iosif Zegrean a mai depus jurământul. Ca să nu rămână deținuții fără păzitori sau mai amânat luarea jurământului de la celelalte, până ce mi se vor insinua persoane potrivite în locul lor”³⁶. Deasemenea, se arată în același raport, a propus șeful Resortului de Justiție, neavând la nicio judecătorie de ocol, persoane încredințate cu afacerile ministerului public: la Zalău pe domnul dr. Ioan Iuga, fost asesor în Zalău; la Șimleu Silvaniei pe dr. Iuliu Pop Mureșan, avocat în Șimleu Silvaniei; la Crasna pe dr. Coriolan Ghețe, candidat de avocat în Crasna; la Tășnad pe dr. Coriolan Steer, avocat în Tășnad; la Cehu Silvaniei pe Gheorghe Bancoș, pretor în Cehu Silvaniei; la Jibou pe Virgil Pop, pretor în Jibou³⁷.

Penitenciarul Zalău³⁵

³² *Ibidem*.

³³ S.J.A.N. Sălaj, *fond Prefectura județului Sălaj, Comitetul administrativ*, dosar XI -22/1919, ff.1-5.

³⁴ *Ibidem*, ff.1-2.

³⁵ S.J.A.N. Sălaj, *Colecția foto a SJAN Sălaj, Urbanism*.

³⁶ *Ibidem*, f. 2.

³⁷ *Ibidem*, f. 3.

Pe data de 2 iunie 1919, avocatul Cornel Centea din Cehu Silvaniei înainta prefectului județului Sălaj o cerere prin care își „oferea serviciile în interesul României Mari” și solicita să fie denumit de jude conducător la Judecătoria de ocol Zalău³⁹. Cu adresa nr. 252 din 3 iunie 1919, Prefectura județului Sălaj înștiința Tribunalul Zalău că domnul dr. Cornel Centea a fost propus Consiliului Dirigent de jude conducător la Judecătoria de ocol Zalău și solicita să depună jurământul de fidelitate prescris și să fie introdus în oficiu⁴⁰, iar prin adresa din 9 iunie 1919 trimisă Consiliului Dirigent, Resortul Justiției era înaintat chestionarul domnului avocat Cornel Centea și se aducea la cunoștința factorilor responsabili că a depus jurământul și și-a început activitatea⁴¹. Remarcăm faptul că procesul verbal referitor la depunerea jurământului de către Cornel Centea era redactat în limba maghiară cu excepția jurământului.

Cornel Centea³⁸

Din corespondența dintre prefectul Sălajului și secretarul general de la Resortul Justiție, dr. Alexandru Marta rezultă și o stare de încordare. La 5 iunie 1919, Consiliul Dirigent - Resortului Justiție trimite o telegramă, semnată de secretarul general dr. Marta, adresată Prefecturii județului Sălaj cu următorul conținut: „Resortul justiției n-are cunoștință să fie prefectul înzestrat cu puterea de a numi și a transfera juzi peste tot a dispune în aceste materii încât ar fi o lege, decret, ordonanță, în această privință. Binevoii a o comunica și resortului de justiție ca să și poate face propunerea către Consiliul Dirigent spre sistarea acestui resort ca superflu”⁴³. La această solicitare, prefectul dr. Gheorghe Pop înainta la 10 iunie 1919 Consiliului Dirigent - Resortul Justiției, următorul raport: „primesc telegramă în care mi se impută, că aș fi numit și transferat juzi și că să fac propunere pentru sistarea resortului de Justiție. Telegrama că atari le aflu de superflue fiindcă eu nici n-am numit nici n-am transferat nici un judecător, cunoscând, ca fost avocat în 26 ani, legile, decretele și ordonanțele. Am propus spre denumire și transferare judecători, mai mult nu. S-au transferat la Cluj doi judecători fără a fi întrebat în chestie, deși la transferare aveam să-mi fac observările motivate însă nu mi-sa dat ocaziune”⁴⁴. La 11 iulie 1919, același secretar general al Resortului Justiție, dr. Marta trimitea prefectului județului Sălaj o „adresă de mulțumire” din partea Consiliului Dirigent pentru contribuția adusă la preluarea justiției din Sălaj: „Primiți, Vă rog, mulțumitele resortului de justiție pentru intervenția D-Voastră cu ocaziunea preluării justiției din județul Sălaj și Vă rugăm să binevoii a-i da și în viitor prețiosul D-Voastră sprijin”⁴⁵.

Tribunalul și Judecătoria de ocol Zalău⁴²

După ce în mai multe rapoarte din luna mai 1919, prefectul județului Sălaj, dr. Gheorghe Pop a propus Consiliului Dirigent - Resortul Justiției mai multe persoane⁴⁶ pentru a fi numite în funcția de președinte a Tribunalului Zalău, în ziua de 18 iunie 1919: „s-a prezentat

³⁸ Fotografia este disponibilă pe pagina: https://www.europeana.eu/portal/ro/record/2020601/contributions_6204.html.

³⁹ S.J.A.N. Sălaj, *fond Prefectura județului Sălaj, Prefect-administrativ*, dosar II-252/1919, ff. 1-3.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 1.

⁴¹ *Ibidem*, f. 3.

⁴² S.J.A.N. Sălaj, *Colecția foto a SJAN Sălaj, Urbanism*. Fotografia este semnată de președintele tribunalului, dr. Gyurko Ladislau (Vasile).

⁴³ *Idem*, *fond Prefectura județului Sălaj, Prefect-administrativ*, dosar II-277/1919, f. 1.

⁴⁴ *Ibidem*, f. 2.

⁴⁵ S.J.A.N. Sălaj, *fond Prefectura județului Sălaj, Prefect-administrativ*, dosar II-984/1919, f.1.

⁴⁶ Este vorba de: Alexandru Țiple, Ioan Gheție, Medgyessy Géza și Vasile Gyurko.

înaintea prefecturii dl. Dr. Vasile Gyurko avocat în Jibou, care prin telegrama nr. 2171/1919 preș. a Resortului Justiției a documentat, că e numit de prezident al Tribunalului din Zălau și a depus în mâinile prefectului jurământul de fidelitate⁴⁷. În aceeași zi, prefectul raporta Consiliului Dirigent, Resortul Justiție că: „domnul dr. Vasile Gyurko denumit președinte la Tribunal a depus jurământul de fidelitate și și-a preluat Tribunalul”⁴⁸, iar printr-o adresă trimisă Tribunalului Zălau informa: „rog să fie spre cunoștință, că domnul Dr. Vasiliu Gyurko denumit prezident la Tribunalul Zălau - azi a depus jurământul prescriș”⁴⁹.

Preluarea Judecătoriei de ocol Cehu Silvaniei s-a efectuat în ziua de 21 mai 1919 de către dr. Ioan Ember, judecător. În ziua de 24 mai 1919, el înainta prefectului județului Sălaj următorul raport: „preluarea conducerii judecătoriei de ocol din Ceul-Silvaniei o am efeptuit la 21 mai 1919 și acum decurge preluarea obiectelor după inventar. În răstimp s-au declarat dintre judecători în privința jurământului de fidelitate singur fostul conducător Vidovich Ödön, care la 21 mai 1919 a denegat depunerea jurământului. Au mai denegat depunerea jurământului dintre funcționari Baczó Géza oficial de cancelarie și dintre servitori Láposi Kis István, ambii cu datul de 22 mai 1919. Tot cu același dat au depus jurământul respectiv promisiunea solemnă de fidelitate Kovács Géza și Milkó Károly și Retegi Árpád scriitori (irnokok), Varga András servitor, Vánca György vigیل la carcer (fogházör) și Nóti E. Géza egsecutor care din urmă e și diurnist la judecătorie. Având numiții, cari au depus jurământul respectiv promisiunea solemnă de fidelitate – dimpreună cu subscrisul - competențele restante cuprinsă în conspectul (kimutatás) aici în 2 exemplare accludat, (anexat - n.n.) vă rog, ca conziderând împrejurările grele de traiu de azi, să se asemneze actele la Perceptoria din Ceul-Silvaniei cu posibila urgență și raportul de față să se susțearnă la Consiliul Dirigent șeful resortului justiției în senzul ordonanței Nr. 121”⁵¹.

Drept urmare, prefectul invita la 31 mai 1919 Perceptoratul din Cehu Silvaniei, ca „judecătorilor și oficianților de la Judecătoria de ocol din Ceul Silvaniei, pre lângă cvită legală vidimată de conducătorul judecătoriei, să le solviți salarele și competențele restante și curente”⁵³, iar conducătorului judecătoriei îi returna un exemplar din conspectul oficianților cari au depus jurământul și îi aviza că salariul și competențele lor și le pot ridica de la perceptoratul din Cehu Silvaniei.

Dintr-un alt document al conducătorul judecătoriei de ocol Cehu Silvaniei, datat în ziua de 27 mai 1919, adresat prefectului județului Sălaj ca răspuns la provocarea nr. 142/1919, raporta următoarele: „la judecătoria de sub conducerea mea în ziua de azi sau declarat în privința jurământului oficios de fidelitate judecătoria Szász István, Tormássy Géza și dr. Pap Gyula precum și notarul dr. Gazda Ödön și scriitorul Pavelka Frigyes, denegând toți depunerea jurământului. Ca motiv principal o amintesc frica de transferare - înainte de ce ar decide Conferința de Pace în chestia teritorială - în atare loc, unde toți magistrații au denegat jurământul; în care caz atât materialminte, cât și moralminte ar fi incapabili a suporta greutatea traiului. Conducătorul cărții

Vasile Gyurko⁵⁰

Judecătoria de ocol Cehu Silvaniei⁵²

⁴⁷ S.J.A.N. Sălaj, *fond Prefectura județului Sălaj, Prefect-administrativ*, dosar II-389/1919, f. 1.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 2.

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ Fotografie scanată dintr-o sursă edită, Acta Musei Porolissensis.

⁵¹ *Idem*, dosar II-216/1919, f. 1.

⁵² S.J.A.N. Sălaj, *Colecția foto a SJAN Sălaj, Urbanism*. Fotografia este semnată de judecătorul șef Ioan Ember.

⁵³ *Idem*, *fond Prefectura județului Sălaj, Prefect-administrativ*, dosar II-216/1919, f. 3.

funduare Szilágyi Jenő cu datul 25 mai 1919, a depus jurământul oficios. Dreptacea me rog să i-se asemneze și lui competențele restante [...]”⁵⁴. Mai departe, raporta că: „diurniștii Mészáros Ferencz și Mester Dezső cu datul 22 Mai 1919 iar Pavelka Rudolf tot diurnist cu datul 25 Mai 1919 au denegat depunerea promisiunii solemne și toți au și părăsit posturile. Au mai rămas doi diurniști: Nóti E. Géza și Kélin Róza, dar nici aceștia nu lucră fiindcă cel dintâi e bolnav și asta din urmă a fost bolnavă pe concediu la Târgu - Murășului și acum nu-i să edă legitimație de călătorit să se reîntoarcă. Astfel la judecătoria sum singur judecător, 1 conducător de cartea funduara, 3 scriitori, 1 servitor și 1 vighil la carcer”⁵⁵. În final, sublinia că preluarea judecătorei respectiv a carcerului după inventar s-a înfăptuit cu lipsa mai multor obiecte și solicita ca raportul său să fie înaintat la domnul șef al Resortului Justiției a Consiliului Dirigent cu rugămintea ca să se întrească după posibilitate personalul instituției⁵⁶.

În data de 15 iunie 1919, prefectul județului Sălaj, dr. Gheorghe Pop înainta Resortului Justiției raportul redactat în limba maghiară, întocmit la 10 iunie 1919 de Medgyessy Géza, președintele Tribunalului Zaláu, referitor la depunerea jurământului de fidelitate respectiv denegarea lui de către personalul judecătorei de ocol din Cehu Silvaniei. Astfel arăta că: „au depus jurământ de fidelitate, respectiv legământul de fidelitate, în data de 22 mai 1919, corespunzător prevederilor ordonanței nr. 121/just. a ministrului justiției din cadrul Consiliului Dirigent Român, următorii: Kovács Géza, Mikó Károly și Rettegi Árpád – copiiști, Nóti E. Géza - executor diurnist, Varga András - servitor și Váncza György – gardian, iar în data de 25 mai 1919 - condicarul funciar Szilágyi Jenő. Au refuzat depunerea jurământului, respectiv a legământului, în data de 22 mai 1919: Baczó Géza - cancelarist, Mészáros Ferencz și Mester Dezső - diurniști, Láposi Kiss István - servitor; în data de 25 mai 1919, diurnistul Pavelka Rudolf, judecătorii de ocol Szász István, Tomassy Géza și Dr. Papp Gyula; în data de 27 mai - notarul Dr. Gazda Ödön și copistul Pavelka Frigyes. Toți aceștia și-au părăsit funcțiile”⁵⁷. Deasemenea, prefectul solicita Consiliului Dirigent ca la Judecătoria de ocol Cehu Silvaniei, pe lângă conducătorul dr. Ioan Ember „ar fi inomis de lipsă să se denumească barem un judecător fiind plasa cea mai mare din județ și agendele multe”, iar pe conducătorul judecătorei îl propunea să fie numit cu rang și plată de jude de Tablă⁵⁸.

La Judecătoria de ocol din Șimleu Silvaniei, preluarea s-a desfășurat în mai multe etape. În 7 mai 1919⁵⁹ dr. Alexandru Aciu era numit de către prefectul județului Sălaj în funcția de primpretor al plasei Șimleul Silvaniei și depunea jurământul de fidelitate pentru ca, prin raportul trimis de prefect în 28 mai 1919, Consiliului Dirigent, Resortul Internelor, informa: „pe domnul Dr. Alexandru Aciu pe care l-am fost propus de primpretor în Șimleul Silvaniei l-am transferat la judecătoria de ocol din Șimleul Silvaniei. Rog să fie dispensat. De primpretor în plasa Șimleul Silvaniei îl propun pe domnul Dr. Valer Vicaș avocat în Șimleu”⁶⁰. Astfel, în 20 mai 1919, Alexandru Aciu, în calitate de însărcinat temporar cu conducerea judecătorei de ocol Șimleul Silvaniei, solicită fostului șef, Muzsay János și celorlalți salariați să depună jurământul. Ei solicită amânarea acțiunii până la decizia finală a Conferinței de Pace, declarând că își vor continua activitatea. Iată câteva fragmente din procesul verbal: „În urma solicitării verbale a Dr. Aciu Alexandru, însărcinat temporar cu conducerea judecătorei de ocol, conducătorul judecătorei de ocol, Muzsay János, a convocat personalul judecătorei de ocol. La consfătuire a fost prezent reprezentantul Consiliului Dirigent Român din Sibiu - Dr. Aciu Alexandru -, care

⁵⁴ *Idem*, fond Prefectura județului Sălaj, Prefect-administrativ dosar II-244/1919, f. 1.

⁵⁵ *Ibidem*.

⁵⁶ *Ibidem*.

⁵⁷ *Idem*, dosar II-312/1919, f.1.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 2.

⁵⁹ *Idem*, dosar II-62/1919, f. 1.

⁶⁰ *Idem*, dosar II-210/1919, f. 2.

a comunicat funcționarilor că are însărcinarea de a le solicita să depună următorul jurământ de fidelitate: „Eu ... jur pe Atotștiutorul Dumnezeu, de a fi credincios Regelui Ferdinand I și Statului român, de a respecta cu sfințenie legile țării și decretele și ordonanțele Consiliului Dirigent și de a îndeplini cu onoare, conștiință și nepărtinire funcțiunile ce-mi sunt încredințate și a păstra secretul oficios. Așa să-mi ajute Dumnezeu”. Declară, de asemenea, că nu dorește întrebuintarea nici unei forme de presiune, dar funcționarii care nu depun jurământul sunt considerați că au renunțat la drepturile de salarizare și pensionare și la funcția pe care o ocupau și că activitatea judecătorească de ocol se va desfășura în continuare pe baza legislației maghiare adoptate până la data de 18 octombrie 1918 și, respectiv pe baza deciziilor Consiliului Dirigent Român din Sibiu.

Conducătorul judecătorească de ocol, Muzsaj János, după ce arată că el nu dorește influențarea nici unui funcționar, le solicită celor prezenți să-și expună punctele de vedere față de solicitarea formulată de Dr. Aciu Alexandru. După expunerile judecătorilor de ocol, Csizsér Gábor și Gazda László, respectiv a primoficialului Tyuskay István, funcționarii prezenți au luat în unanimitate următoarea hotărâre: „Corpul de magistrați și de funcționari ai judecătorească de ocol Șimleul Silvaniei roagă - prin intermediul reprezentantului politic Dr. Aciu Alexandru - Consiliul Dirigent Român din Sibiu să se amâne depunerea jurământului de fidelitate până la decizia finală a Conferinței de pace privind apartenența acestui teritoriu. Corpul de funcționari nu refuză depunerea jurământului de fidelitate și cere această amânare doar din motive de conștiință și liniștire a sentimentului național al funcționarilor maghiari. Își oferă serviciile și munca regimului ocupant românesc și declară că este dispus să continue activitatea în conformitate cu cerințele exprimate de Dr. Aciu Alexandru”⁶¹.

La 22 mai 1919, în sala de dezbateri nr. 17 a Judecătorească de ocol Șimleu Silvaniei, pe baza datelor ședinței din 20 mai 1919, ca urmare a ordonanței nr. 131/1919 a Consiliului Dirigent Român din Sibiu, respectiv a dispozițiilor telefonice ale Prefecturii Sălaj din 21 și 22 mai 1919, cele două părți se întâlnesc din nou, în prezența prefectului județului Sălaj, Dr. Gheorghe Pop, rezultatul fiind același: „Dr. Aciu Alexandru, numit în funcția de conducător al judecătorească de ocol, comunică funcționarilor convocați că a înaintat - prin intermediul prefectului de Zalău - Consiliului Dirigent cererea lor

Alexandru Aciu⁶²

consemnată în cadrul procesului-verbal întocmit la 20 mai de a amâna depunerea jurământului de fidelitate până la decizia definitivă a Conferinței de pace privind apartenența acestui teritoriu. Însă, în conformitate cu Dispozițiile reprezentantului Consiliului Dirigent - prefectul Dr. Pop Gheorghe - întrebă că, în conformitate cu cele consemnate în cadrul procesului-verbal, dacă sunt dispuși să depună jurământul de fidelitate astăzi sau nu. Comunică, în același timp, consecințele care rezultă în privința drepturilor bănești în cazul refuzului. Cei care au semnat procesul-verbal din 20 mai 1919, care este o anexă a procesului verbal prezent, respectiv Muzsaj János - conducătorul judecătorească de ocol, Csizsér Gábor - judecător de ocol, Lénárt Sándor - judecător de ocol, Gazda László - judecător de ocol, Koncz Sándor - notar, Schlecht Lajos - condicatar funciar, Sugatagi Ödön - primoficial, Jancsovcics András - primoficial, Tyuskay István - primoficial, Haller József - copist, Kedves György - copist, Roska Vertán - executor judecătorească, Roth Mária - diurnist, Faff Sándor - diurnist, Formanek Mária, Mészáros Anna - diurnist, Elekes László - diurnist, Erdélyi Farkas - servitor, Bíró István - servitor, cu excepția diurnistului Ghiță Coriolan, declară că sunt dispuși să-și continue activitatea în condițiile

⁶¹ Gheorghe Iancu, *op. cit.*, pp. 393-394.

⁶² S.J.A.N. Sălaj, *Colecția foto a SJAN Sălaj, Cultură*.

specificate în cadrul procesului-verbal din 20 mai, dar refuză depunerea jurământului de fidelitate și solicită amânarea depunerii acestui jurământ până la cunoașterea deciziei definitive a Conferinței de pace privind apartenența acestui teritoriu. Momentan, pâna la primirea deciziei Consiliului Dirigent, Dr. Aciu Alexandru le solicită continuarea activității în special domnului conducător al judecătoriei de ocol, cerere acceptată de cei prezenți [...]. Diurnistul Ghiță Coriolan declară că este dispus să depună jurământul. [...]"⁶³.

Pe data de 6 iunie 1919, prin intermediul primarului din Șimleul-Silvaniei, dr. Alexandru Aciu înainta prefectului județului Sălaj o „Declarație” prin care renunța la postul de șef al Judecătoriei de ocol din Șimleul-Silvaniei în favoarea domnului dr. Coriolan Meseșian, motivând această decizie prin următoarele: „[...] Sosind acasă dl. Dr. Coriolan Meseșian adv., considerând, că și eu am fost 7 săptămâni internat și în calitatea mea modestă de director al „Silvaniei” interese obștești, îmi reclamă cam deodată activitatea la institutul numit, în firma credință, că activitatea mea publică, socială și românească nu va fi nesocotită și la timp voi găsi și eu locul, unde interesele românești și o justă apreciere m-ar reclama, - declar, că renunț la postul de șef al judecătoriei de ocol, din Șimleu, rog să se dispună de acest post în favorul dlui Dr. Meseșian [...]"⁶⁴. În aceeași zi și prin același emisar, primarul Ioan Deleu, dr. Coriolan Meseșian, avocat în Șimleu înainta prefectului o „Declarațiune” prin care era gata să primească conducerea judecătoriei de ocol la caz de nevoie⁶⁵.

Cu adresa nr. 295 din 12 iunie 1919, Prefectura județului Sălaj informa Tribunalul Zalău că domnul dr. Coriolan Meseșian a fost propus Consiliului Dirigent să fie denumit de jude conducător la Judecătoria de ocol din Șimleu Silvaniei și solicita să se ia de la dânsul jurământul prescris de fidelitate⁶⁷, iar prin adresa din 9 iunie 1919 trimisă Consiliului Dirigent, Resortul Justiției era înaintată declarațiunea domnului Alexandru Aciu, prin care „abzice” de post și solicita ca în postul de conducător - judecător să fie denumit cu rang de jude de Tablă clasa VI, domnul dr. Coriolan Meseșian, avocat în Șimleu⁶⁸. În aceeași zi, prefectul Gheorghe Pop îi telegrafia lui Coriolan Meseșian din Șimleu: „Te-am propus de șef judecător la Judecătoria de ocol din Șimleu. Te rog să preiei judecătoria”⁶⁹. Astfel, în 12 iunie 1919⁷⁰ se prezintă la prefectură dr. Coriolan Meseșian, avocat în Șimleul-Silvaniei și în mâinile prefectului și în prezența domnului Medgyesi Géza, jude de tribunal în Zalău, depune jurământul de fidelitate, iar în ziua de 15 iunie 1919 prelua conducerea Judecătoriei de ocol din Șimleu Silvaniei.

Coriolan Meseșian⁶⁶

Din cuprinsul procesului verbal, redactat în limba maghiară în 15 iunie 1919, reiese că, în calitate de reprezentant al Consiliului Dirigent Român din Sibiu și în baza ordinului emis de prefectul județului Sălaj, Coriolan Meseșian, solicită președintelui Muzsay János, predarea tuturor bunurilor mobile și imobile de la Judecătoria Șimleu Silvaniei. Muzsay János se consultă cu președintele Tribunalului Zalău, Medgyesy Geza, care declară, că datorită ocupației militare, prefectul județului are drepturi depline, ca reprezentant al guvernului României, el nu poate împiedica în niciun fel acest lucru, ci poate doar protesta. Astfel, propune spre predare, pe lângă bunurile judecătoriei și temniței de

⁶³ *Ibidem*, pp. 394-395.

⁶⁴ S.J.A.N. Sălaj, *fond Prefectura județului Sălaj, Prefect - administrativ*, dosar II -295/1919, ff. 1-5.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 2v.

⁶⁶ S.J.A.N. Sălaj, *Colecția foto a SJAN Sălaj, Cultură*.

⁶⁷ *Idem*, *fond Prefectura județului Sălaj, Prefect - administrativ*, dosar II -295/1919, ff. 3-5.

⁶⁸ *Ibidem*.

⁶⁹ *Ibidem*.

⁷⁰ *Ibidem*.

la Șimleu Silvaniei și bunurile financiare, contabilicești, documentele respectiv cheile seifului din unitate, toate acestea fiind predate de către Muzsay János lui Coriolan Meseșian, inclusiv biblioraftul președintelui.

În aceeași zi de 15 iunie 1919, Coriolan Meseșian înainta Înalțului Resort al Justiției din Sibiu următorul raport, în șase puncte: „Am onoarea a Vă raporta că eu, cu data de azi, am preluat conducerea judecătoriei de ocol din Șimleul Silvaniei, pe baza îndrumării nr. 295-1919.pref. a d-lui prefect Dr. Gheorghe Pop din județul Sălaj, datată la Zalău, 12 iunie 1919. I. Binevoți a-mi elibera actul de denumire în regulă, la cazul încuviințării dispozițiilor luate de dl. prefect II. În legătură cu situația de la judecătorie Vă fac cunoscut că atât magistrații acestei judecătoriai, cât și personalul de birou conform proceselor-verbale luate de antecesorul meu dl. Dr. Aciu Alexandru, aici sub 1 și 2 acluse, în privința depunerii jurământului oficios și de fidelitate se roagă de respingere până în pronunțarea Conferinței de pace, în ce privește adnectarea de obște a cercului judecătoriai Șimleul Silvaniei. Vă rog prețuitele dispoziții asupra acestei cereri a magistraților și personalului de birou. III. Țin să vă informez că la judecătoria noastră pentru a putea isprăvi agendele prevăzute în paragrafele 7-11 ai articolului de lege 44 din 1868, reclamă doi magistrați pentru agendele în limba maghiară și alți doi magistrați subalterni pentru agendele în limba oficioasă română, rămânând ca pentru lipsurile altor câteva mii de slovaci din o singură comună, Valea Târnei, să se sistematizeze un post de interpret slovac pe lângă judecătorie. IV. Conspectul de leafă și alte competențe a celor aplicați la judecătoria noastră îl alătur sub 3, cu observarea că subscrisul mi-am început cariera juridică ca avocat la 1-a mai 1900, mi-am continuat praxa până la 1-a ianuarie 1916, când am intrat în armată, făcând serviciu până la demobilizarea din octombrie a. tr., iar mai pe urmă am fost târât de ostatic al armatei secuiești, apoi bolșevice, din 1-a martie a.c. până în 26 mai cur. V. Din interes public Vă mai rog să binevoți a ne trimite toate numerele „Gazetei Oficiale” a Consiliului Dirigent, sosindu-i judecătoriai singurii numeri apărute de la ocuparea Șimleului de către armata română, adică numerii de la 28 în sus. VI. Având, în fine, în vedere greutatea de azi în circulația poștelor, când eventual ușor s-ar pierde actele de înstrăinare a imobilelor pretinse spre înaintare la Resortul de Agricultură în scopul autorizării, fapt ce ar putea cauza daune imense părților negociante și multă pierdere de timp – nu ar putea oare urma această autorizare în fiecare județ din partea prefectului ori a președintelui de tribunal ori a unei comisii de 3, care, fie că ar descinde în acest scop în tot a doua lună singuraticele oficii de cărți funduare, fie că amintitele acte li s-ar înainta spre autorizare numai lor”⁷².

*Judecătoria de ocol Șimleul Silvaniei*⁷¹

Judecătoria de ocol Jibou a fost preluată în data de 10 iunie 1919 de dr. Gyurkó László, întreg personalul depunând jurământul de fidelitate. Din procesul verbal întocmit în chestiunea depunerii jurământului de către corpul de magistrați și funcționari de la judecătoria de ocol Jibou, aflăm că au fost prezenți: 1. Dr. Gyurkó László - trimisul Consiliului Dirigent Român din Sibiu; 2. Dr. Gáspár Béla - judecător de ocol; 3. Adorján Zoltán - condicar funciar; 4. Bandy Dezső - primoficial; 5. Bozó László - cancelarist; 6. Sallak András - copist; 7. Urai Péter - diurnist; 8. Salamon Ilona - diurnist; 9. Halász Márkus - gardian; 10. Csatlós Béni - servitor. În calitate de trimis al Consiliului Dirigent Român din Sibiu, Dr. Gyurkó László a primit jurământul de la: Dr. Gáspár Béla - judecător de ocol, Adorján Zoltán - condicar funciar, Bandy Dezső - primoficial, Bozó László - cancelarist, Sallak András - copist, precum și de la Urai Péter - diurnist, Salamon Ilona - diurnist, Halász Márkus - gardian și servitorul Csatlós Béni⁷³. La

⁷¹ S.J.A.N. Sălaj, *Colecția foto a SJAN Sălaj, Urbanism*. Fotografia este semnată de judecătorul șef Coriolan Meseșian.

⁷² Gheorghe Iancu, *op cit.* pp. 395-396.

⁷³ *Ibidem*, p. 407.

12 iunie 1919, dr. Gyurko Vasile înainta prefectului județului Sălaj procesul verbal luat la Judecătoria de ocol Jibou cu ocazia depunerii jurământului și îl ruga să facă dispoziția necesară ca Perceptoratul din Jibou să plătească salariile și competențele restante oficianților judecătorei⁷⁴.

Pe data de 18 iunie 1919 prefectul județului Sălaj, dr. Gheorghe Pop raporta Consiliului Dirigent, Resortul Justiție că la Judecătoria de ocol din Jibou personalul a depus jurământul de fidelitate în mâinile d-lui Prezident al Tribunalului Zalău și ruga să fie numiți la posturile lor⁷⁵.

Din raportul lui Vasile Gyurko, președintele Tribunalului Zalău, datat în 2 septembrie 1919 înaintat Consiliului Dirigent Român, Resortul de Justiție, aflăm că Judecătoria de ocol Tășnad a fost preluată la 27 august 1919 și cu aceea ocazie unii au depus jurământul de fidelitate, iar alții nu. De asemenea, în conformitate cu propunerea verbală a dlui șef judecător, dr. Virgil Mureșan, solicita următoarele: „[...] 1. să fie încadrat judecătorul Both István ca judecător și cu astă dată a-l avansa cu două gradații, adică în clasa VII gradația I. 2. pe conducătorul de cărți funduare Magyari János și pe oficianții Teodor Sonea și Éber Károly jr., în postul lor de până acum, cu avans câte una gradație [...]”⁷⁶. Raportul mai menționează că: „Judecătorul Koháry József și notarul Dr. Veress László au denegat depunerea jurământului de fidelitate, Koháry József la moment a fost absolvat de la funcțiunea sa, notarul Dr. Veress László însă fiind necesitate de serviciul său i s-a impus serviciul și mai departe, până ce va fi înlocuit. Deoarece a fost oprită solvențiunea magistraților și oficianților care n-au depus jurământul, am făcut pași necesari pentru ca să poată primi - cei care au depus jurământul - competențele de până acuma și Vă rog, binevoiiți a dispune asemnarea recerută. Oficianții Huber Gyula, Székely Mihály și Mészáros Lajos sunt în vacanță, din acest motiv n-au fost provocați la jurământ și numai după reîntorcerea lor la oficiu voi raporta asupra acestora. În calitate de servitori au fost în serviciu Nyika Imre și Fazekas József, încât și aceștia au depus jurământul în tabloul sub 1, anexat am arătat datele lor recerute prin ordonațiunea sub nr. 5953-1919, și rog, binevoiiți a dispune asemnarea competențelor lor. Fiindcă afară de dl. șef judecător Dr. Virgil Mureșan a rămas în postul său Both István, care e judecător de clasa prima, și personalul auxiliar și manipulant, la Judecătoria de ocol Tășnad se poate considera deplin organizată”⁷⁷.

La 15 septembrie 1919 președintele Tribunalului Zalău, Vasile Gyurko transmitea Consiliului Dirigent Român, Resortul Justiției o completare la raportul asupra preluării Judecătorei de ocol Tășnad și raporta că: „[...] Iuliu Hubert și Ludovic Mészáros în 9 l.c. au depus jurământul prescris în § 4. al ordonanței nr. 121/1919.just., iar Székely Mihály a denegat depunerea jurământului”⁷⁸. Deasemenea, se arată în același document, șeful judecătorei dr. Virgil Mureșan: „[...] pe cancelaristul Mihai Székely - deși a denegat jurământul - l-a reținut și pe mai departe în funcție și roagă, asemnarea competențelor sale cu începutul 1 iulie 1919, care competență a fost oprită la timpul său. Pe motivul că în urma denegării jurământului cade în categoria aceluia care în lipsă de încadrare toate drepturile și le-au pierdut, am denegat eliberarea competențelor restante, intrând însă în serviciul, la ordonarea d-lui șef judecător - am dispus ca competențele lunii curente să fie eliberate. La caz când ați afla la loc și eliberarea competențelor scadente înainte de a prelua judecătoria, binevoiiți a-mi ordona aceasta ca să fac dispoziția recerută”⁷⁹.

Judecătoria de ocol Crasna a fost preluată în data de 10 iunie 1919 de Virgil Barbolovici de la Gyöngyös Lajos așa cum reiese din procesul verbal de predare. Astfel, delegatul prefectului județului Sălaj, Virgil Barbolovici, se prezintă la Judecătoria Crasna, pentru prelu-

⁷⁴ S.J.A.N. Sălaj, *fond Prefectura județului Sălaj, Prefect - administrativ*, dosar II-346/1919, f. 1.

⁷⁵ Gheorghe Iancu, *op. cit.*, pp. 407-408.

⁷⁶ *Ibidem*, p. 413.

⁷⁷ *Ibidem*.

⁷⁸ *Ibidem*, p. 414.

⁷⁹ *Ibidem*.

⁸⁰ S.J.A.N. Sălaj, *Colecția foto a SJAN Sălaj, Urbanism*.

area conducerii judecătorei și cere angajaților depunerea jurământului de credință. Dintr-o altă sursă, o copie a procesului-verbal încheiat la Judecătoria Crasna în 26 mai 1919 cu ocazia ședinței la care au fost prezenți angajații instituției, aflăm că, în baza ordinului verbal emis de prefectul județului, toți funcționarii sunt chemați să depună jurământul de credință. Se atrage atenția celor prezenți că au deplină libertate de a decide dacă doresc sau nu depunerea jurământului. Toți cei prezenți au declarat că nu refuză categoric depunerea jurământului dar nici n-o pot face cu conștiința împăcată, susțin cele declarate de președinte și ar prefera să aștepte finalizarea tratatului de pace. De asemenea, sunt dispuși să-și exercite atribuțiile mai departe cu conștiinciozitate, dar fără depunerea jurământului.

La apelul lui Barbolovici Virgil, fostul judecător șef Gyöngyösy Lajos, raporta la 26 mai 1919, că i s-a solicitat să depună jurământul de credință, însă declară că a fost numit de către guvernul Ungariei și de ministrul Justiției maghiare și nu a fost destituit de către aceasta, drept urmare nu poate executa alte ordine. Nefiind eliberat de sub jurământ, nu poate depune un alt jurământ de credință, însă își poate exercita atribuțiile mai departe cu loialitate, dar fără depunerea jurământului.

Referitor la chestiunea depunerii jurământului de fidelitate de către avocați, dintr-un raport datat în 3 iunie 1919 al domnului Dr. Ioan Ember, conducătorul Judecătorei de ocol din Cehu Silvaniei, adresat prefectului județului Sălaj, aflăm că aceștia au fost provocați și dintre ei numai Dr. Mihai Pop a depus jurământul⁸¹. Dr. Szász Antal, Dr. Kertész Samu, Dr. Gazda Sándor și Dr. László Sándor „nu s-au declarat în merit” și printr-o rogare separată, au cerut amânare⁸². La această solicitare în 11 iunie 1919 prefectul reînapoia cererea domnilor avocați din Cehu Silvaniei, iar conducătorului judecătorei îi cerea să-i provoace încă o dată să depună jurământul făcându-i atenți la urmările denegării⁸³. De asemenea, în 12 iunie 1919 prefectul județului Sălaj, aducea la cunoștința Judecătorei de ocol din Zalău că: „Consiliul Dirigent cu ordonanța nr. 121/1919 (vezi Gazeta Oficială nr. 11 și 15) a ordonat provocarea avocaților la depunerea jurământului de fidelitate, dându-vă procedura aceasta competenței Dvoastre”⁸⁴ și le cerea să procedeze în sensul ordonanței suscitată.

Judecătoria de ocol Crasna⁸⁰

La 3 septembrie 1919, secretarul general al Resortului de Justiție, dr. Alexandru Marta, comunica președinților de tribunale și prefectilor următoarele: „Mi s-a adus la cunoștință, că în contra tuturor dispozițiilor luate până acum, diferite autorități judiciare și îndeosebi notarii publici folosesc și acum sigile cu inscripții, ca: „Magyar néptársaság, állami közjegyző, Szatmárnémeti etc”. Ordenez prin urmare din nou că folosirea sigilelor ungurești cu orice referire la statul ungar să fie sistate [...]”⁸⁵. Cu executarea și supravegherea îndeplinirii acestui ordin încredința pe președinții tribunalelor și prefectii județelor în circumscripția lor.

Acestea sunt doar câteva din documentele depistate de noi, ce se păstrează în fondurile și colecțiile arhivistice de la Arhivele Naționale din Zalău, referitoare la trecerea instituțiilor juridice din Sălaj sub administrație românească și care surprind momentele dificile din aceea perioadă dar și contribuția avocaților din Sălaj la procesul amplu de integrare a acestui domeniu de activitate în structurile României Mari.

⁸¹ S.J.A.N. Sălaj, *fond Prefectura județului Sălaj, Prefect - administrativ*, dosar II -296/1919, f.1.

⁸² *Ibidem*.

⁸³ *Ibidem*, f. 2.

⁸⁴ *Idem*, dosar II-309/1919, f.1.

⁸⁵ *Idem*, dosar II-1593/1919, f.1.

Întrebat de Corneliu Coposu, în serile liniștite petrecute împreună cu Iuliu Maniu la Bădăcin, care sunt cele mai importante realizări din viața lui, acesta i-a răspuns că după Unirea de la 1918, care este de departe cea mai mare realizare, a urmat introducerea regimului românesc în Transilvania. Acela a fost un moment crucial când 80% din funcționarii vechiului regim austro-ungar au refuzat jurământul de fidelitate. Atunci s-a înregistrat voluntariatul a 420 de preoți, a 180 de medici și a 600 de avocați români care au renunțat la meseriile lor ca să ocupe posturi de pretori, de notari, să intre în magistratură pentru a scoate din impas administrația din Transilvania⁸⁶.

Într-adevăr, așa cum se poate observa și din documentele inserate în prezentul studiu, instalarea administrației românești în județul Sălaj s-a realizat datorită eforturilor deosebite pe care le-a făcut elita românească, în special cea juridică. A fost nevoie de multă muncă dezinteresată în slujba nației, a fost nevoie de diplomație, dar și de hotărâre, pentru a reuși integrarea firească a Sălajului în cadrul României Mari. Acum, la o sută de ani de la acele evenimente, se cuvine să rememorăm zilele de mari prefaceri pentru națiunea română și să cinstim memoria marilor noștri înaintași sălăjeni care au făcut istorie.

Daniel - Victor Săbăceag

Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Sălaj
e-mail: sabaceag_daniel@yahoo.com

⁸⁶ <http://gazetadecluj.ro/contributia-lui-iuliu-maniu-la-marea-unire-de-la-1918>.